

Projekt CO-GREEN ulazi u svoju završnicu u kojoj se sve jasnije i konkretnije, kroz participativne procese i podršku od strane oformljenih lokalnih CO-GREEN timova oblikuju vrlo provedive, ciljane ideje građana povezanih sa zelenom tranzicijom, kao odgovor na mapirane problematike.

U okviru Događaja 11, u prvom koraku organizirane su lokalne radionice u Co-Green zajednicama na temelju metodologije “otvorenog polja” (egl. Open Space Technology – OST), kako bi se članovi zajednice zadržali angažiranima i fokusiranima na CO-GREEN teme i procese sudjelovanja. Konkretno, lokalni sudionici dali su prioritet hitnim temama koje su također obrađivane u Građanskim laboratorijima. OST radionice bile su prilagođene lokalnim specifičnostima, ovisno o kulturnim i organizacijskim karakteristikama. Na kraju svake lokalne radionice prikupljeni su uvidi sudionika o temama kojima se bavilo.

U sljedećem koraku, zajedničke prioritetne specifične teme analizirane su i razrađene u takozvanim “građanskim laboratorijima”, koji su provedeni korištenjem participativnih i otvorenih tehnika, kao što je metoda world café. Ti su laboratoriji bili posebni prostori u kojima su se provodili lokalni deliberativni procesi suodlučivanja. Kroz proces sudjelovanja i suodlučivanja korištenjem online facilitacijskih metoda kao i onima licem-u lice, dobiveni su sljedeći rezultati:

- prozmišljanje o temama Zelenog plana vezanim uz lokalne probleme i hitnoće;
- utvrđivanje mogućih projekata / mjera koje zaslužuju pozornost za upravljanje prioritetima Zelenog plana iz perspektive društvene kohezije;
- razvoj akcijskog plana/mape puta koji se odnosi na “poziv zajednice na akciju” i prijedloge koji će se predstaviti lokalnim vlastima za daljnje djelovanje;
- provedba planiranih zelenih aktivnosti planiranih u okviru Co-Green projekta koje pripremaju zeleni lokalni aktivisti.

Aktivnosti u okviru ovog radnog paketa okupilo je ukupno 425 sudionika: 109 iz Poljske, 129 iz Italije, 72 iz Hrvatske i 115 iz Grčke.

U nastavku donosimo pregled onih aktivnosti koji su se provodili u Primorsko-goranskoj županiji te njihovih rezultata dok o onima ostalih partnera, odnosno drugih područja provedbe, više informacija kao i rezultate možete pronaći na [poveznici](#).

A. LOKALNE RADIONICE

Radionica u Rijeci 18. travnja temeljila se na tehnologiji otvorenog polja (engl. Open Space Technology – OST), tijekom koje je sudionicima pružena podrška da osmisle prijedloge

hitnih „zelenih“ tema u lokalnim zajednicama kako bi se olakšalo zajedničko određivanje prioriteta onih kojima će se projekt baviti u sljedećim aktivnostima. Ključne teme proizašle iz implementirane OST metode su:

- lokalna proizvodnja hrane – građani oblikuju jestivi grad
- lokalni prehrambeni suverenitet i bioraznolikost – stare sorte i banka sjemena
- toplina i sunce – energija građana, strategija zaštite od topline
- “zeleno” sudjelovanje građana.

Razgovaralo se o ključnim dionicima i mogućim suradnjama te o eventualnoj zajedničkoj javnoj kampanji potrebnoj za podizanje svijesti kod što većeg broja građana o „gorućim“ zelenim temama relevantnim za lokalnu zajednicu. Osim u javnim (online i tiskanim) medijima, kao i na društvenim mrežama, sudionici su naveli da postoji potreba za razvojem i provedbom javnih akcija sa snažnim, ciljanim porukama vezanim uz mapirana pitanja i teme kako bi se odgovorilo na važnost i razinu prioriteta u djelovanje prema njima. Kampanja bi trebala pozvati i okupiti veliku mrežu svih različitih dionika kako bi se poslala što snažnija, najglasnija poruka koja će doprijeti do najveće moguće publike u zajednici osnažujući ih da poduzmu akciju i prihvate pozitivne promjene u svakodnevnom načinu života prema održivosti.

Središnja tema radionice u Opatiji održane 7. svibnja bila je problematika aktivnog sudjelovanja građana u oblikovanju održive zajednice i niske razine sudjelovanja građana u demokratskim procesima odlučivanja. Unatoč različitim metodama uključivanja građana, od izravne demokracije preko izbora, gradskih vijeća, mjesnih odbora do procesa javnih savjetovanja o različitim dokumentima lokalne politike, građani slabo reaguju na ove oblike sudjelovanja. Ključni detektirani problem je slaba i nedovoljno jasna komunikacija između donositelja odluka i građana kako bi se razumjeli postupci i ograničenja koja nameću zakonski i administrativni propisi unutar lokalne javne uprave, što se redovito pojavljuje kao prepreka u provedbi pojedinih lokalnih intervencija koje su u suprotnosti s interesima građana i privatnog kapitala. Sudionici su istaknuli nekoliko lokalnih problema koji izazivaju nezadovoljstvo građana sudjelovanjem:

- betonizacija obale,
- uništavanje okoliša i prirode radi investitora (gradnja stambenih zgrada),
- pad kvalitete građana uzrokovan brojnim gradilištima te
- uništavanje lokalne infrastrukture (ceste, smanjenje zelenih površina, itd.) kao i
- niska razina zabrinutosti i razumijevanja donositelja odluka o posljedicama klimatskih promjena
- nepostojanje kratkoročnih i dugoročnih politika, odnosno akcijskih planova za

ublažavanje i smanjenje posljedica klimatskih promjena na lokalnoj razini.

Kao zajednica koja ovisi o prirodnim resursima vezanim uz turizam kao primarnu gospodarsku granu, istaknut je problem sve većih i naglih promjena ekstremnih temperatura, podizanje razine i kiselosti mora, nedostatak lokalno uzgojene hrane, neiskorištenje. Posebno su mapirani sunce za proizvodnju električne energije i potencijal održive lokalne primjene (električni bicikli i skuteri).

U dinamičnom razgovoru kako bi se moglo odgovoriti na klimatske izazove u okviru skupa održanog 17. svibnja u Njivicama, istaknuta je važnost brzog napuštanja fosilnih goriva i prelaska na održive alternative. Ključni aspekt rasprave bio je koliko je obnovljiva energija zapravo održiva i kako se njome raspolaže. Posebno je potrebno obratiti pažnju na današnje marketinške trikove industrije i političara o „održivim“ opcijama, koje su prema svim istraživanjima i primjerima iz prakse podjednako štetne kao i trenutni „kreatori“ problema u kojima se nalazimo. Zbrinjavanje starih i neispravnih solarnih panela, propeleri vjetrenjača (o opasnosti za ptice da i ne govorimo), baterije za električne automobile, kao i njihovo upitno napajanje iz klasičnih izvora električne energije samo su neki od problema kada se govori o alternativnim i održivim načinima proizvodnje električne energije i ovisnost o fosilnim gorivima. Pandemije i ratovi, iako dominiraju medijskim prostorom, ne smiju nas odvratiti od suštinskih problema koji nas okružuju, a s jedne strane veća odgovornost medija u izvještavanju o ekološkim politikama i temama, kao i veća informiranost, za što je potrebna medijska pismenost. Najveći postotak onih koji slušaju i čitaju nove informacije i vijesti su mladi do 25 godina. Ali činjenica da ne gledaju glavne medijske i informacijske kanale nego koriste društvene mreže, poziv je na reformu. Njihov skepticizam prema poštenju i istinitosti medija je nešto što se istražuje već 10 godina i o tome bi političke vlasti trebale voditi računa kako bi bile što bliže idejama i ciljevima mladih. Znanstvene činjenice upozoravaju da je opstanak mladih ljudi ugrožen. Da bismo bili otporni na promjene, postavlja se pitanje kako i koliko, a odgovor je da moramo smanjiti potrošnju energije za 4/5 na razini svakog pojedinca. Kao glavne strategije istaknuti su smanjenje potrošnje i lokalizacija kao ključni koraci prema ostvarenju ovog cilja. Zaključak je da trebamo aktivno raditi na stvaranju održive budućnosti za sve nas. Kako bi „politika“ sve to prihvatila i počela suvislo raditi u smjeru zelene tranzicije, ključ je upravo u mladima i njihovom angažmanu. Potrebno je educirati, poticati i podržavati što više mladih ljudi da uđu u situacije i prostore u kojima se odlučuje i razvijaju ideje.

B. GRAĐANSKI LABORATORIJ

Najvažniji zaključak 14. svibnja u Opatiji je da je važno stvoriti prilike za aktivna, smisljena i radosna iskustva koja motiviraju i osnažuju mlade za aktivan doprinos oblikovanju svoje

lokalne zajednice na održiv način. Mladi u lokalnoj zajednici trebaju vratiti povjerenje kroz interaktivne, unutargeneracijske, iskustvene i smislene aktivnosti koje im daju osjećaj istinskog utjecaja na život okoline. Stoga je važno imati stručnjake u radu s mladima koji sustavno rade s lokalnim mladima na "zelenim" temama, nudeći im prilike da predlože ideje i nakon toga ih podržavaju u planiranju, razvoju i provedbi tih ideja kako bi imali izravan i značajan utjecaj na oblikovanje otpornih zajednica.

Dana 28. svibnja u Opatijim uz korištenje tehnologije otvorenog polja, sudionici su mapirali 6 potencijalnih akcija koje bi se mogle implementirati u lokalnoj zajednici kao doprinos građana tranziciji:

- Bojanje tamnih površina bijelom bojom - bijela boja odbija toplinu, dok tamna upija toplinu i u ljetnim danima u gradu podiže temperaturu i potiče korištenje klima uređaja. Takva mjesta treba mapirati i organizirati male grupe koje će tamne podloge bojati bijelom asfaltnom bojom. Javnim pozivom mogli bi se pozvati građani da isto učine oko svojih domova (npr. podovi na balkonima, vanjski zidovi).
- Školski mediteranski vrt mogao bi biti razvijen donacijama bilja građana i uz pomoć volontera - roditelja, vrtlarske sekcije Kluba 60+ i članova Zelene mreže.
- Branje plodova s napuštenih stabala u centru grada o kojima nitko ne brine, vlasnici nisu tu / ne mogu ih ili su nezainteresiran brati ih, moglo bi se iskoristiti za društvenu kuhinju u Crvenom križu. Može se pokrenuti oglasom da se prijave građani koji bi dali svoje voćke na raspolaganje.
- Postavljanje solarnih kolektora na javne ustanove i prostore u gradskom vlasništvu.
- Kumunalni komposter u susjedstvu kako bi se smanjio otpad i proizvodnja stakleničkih plinova.
- Urbani vrt - javni gradski vrtovi mogu pridonijeti prehrambenom suverenitetu - jednom od ciljeva održivog razvoja. Osim svježih organskih proizvoda, vrtlarstvo ima i psihološki i društveni učinak te doprinosi smanjenju depresije i izolacije kod starijih osoba. Zainteresirani građani zatražit će da Grad za ovu namijenu odredi besplatne gredice. Mogući plan realizacije - nakon pripremnih radova koji uključuju okupljanje zainteresiranih strana i lobiranje, slijedi ograđivanje parcele, dovođenje vode, propisi o korištenju okućnice i drugo po potrebi. Korisnici tog vrta mogli bi blisko surađivati sa školskim vrtom, stvarajući banku sjemena i ogledne gredice.

Na Drenovi, jednom od najvećih naselja u Gradu Rijeci, okupila se 15. svibnja skupina građana kako bi razgovarali o ulozi građana u lokalnoj proizvodnji hrane i njezinom potencijalu za prehrambenu suverenost, jednom od ključnih pitanja i izazova u Primorsko-goranskoj županiji. Mnoga drenovska domaćinstva u svojim vrtovima imaju drijen (lokalno: Dren), a jedan od prioriteta lokalne zajednice je očuvanje ove stare, specifične, autohtone

sorte koja pridonosi bioraznolikosti i prehrambenoj sigurnosti izravno od strane građana uzgojem hrane u svojim vrtovima. Sastanak je poslužio za razmjenu informacija, edukaciju, osnaživanje o načinima razmnožavanja drijena, dvije vrste razmnožavanja od strane agronoma, kako bi cijelo naselje učinili jestivim gradom u malom i osvijestili sve građane o važnosti uzgoja hrane, očuvanju zdravlja tla i starih sorti.

Temelj rasprave u Rijeci 17. svibnja je činjenica da su obnovljivi izvori energije poput sunca, vjetra, vode ili geotermalne energije dostupni svima kao opće dobro te njihovo korištenje kroz projekte energetske zajednice, kako bi se zadovoljile osnovne energetske potrebe, jamči da će proizvedena energija i time ostvarena korist biti zadržana u lokalnim zajednicama. Energetske zajednice omogućuju građanima, poduzetnicima i javnom sektoru ulaganje u projekte obnovljivih izvora energije i preuzimanje aktivne uloge na tržištu energije. Predstavljaju alternativu komercijalnim energetskim tvrtkama, a karakterizira ih otvoreno i dobrovoljno sudjelovanje (članstvo), izravno vlasništvo građana, suradnja s lokalnim malim i srednjim poduzećima te s jedinicama lokalne samouprave i demokratsko upravljanje. Važna razlika između komercijalnih energetskih tvrtki i energetskih zajednica je predanost socio-ekonomskim i ekološkim dobrobitima za zajednicu – a koristi za energetske zajednice važnije su od stvaranja profita. Energetska tranzicija može uspjeti samo u suradnji svih aktera čiji su građani u središtu. Kako bi se postigao razvoj energetskih zajednica i energije građana u Hrvatskoj, potrebno je poduzeti ove mape puta:

- Učiniti proces registracije energetskih zajednica jednostavnim i pristupačnim za skupine građana koji nisu (energetski) stručnjaci te uspostaviti sustav podrške u tom procesu
- Osigurati financijsku potporu energetskim zajednicama iz raspoloživih sredstava uz primjenu pravila o državnim potporama kako bi se smanjio rizik projekata energetskih zajednica te potaknuo njihov razvoj i stabilan rast
- Osigurati da energetske zajednice mogu jednostavno smanjiti svoje račune za struju svojim članovima kroz proizvodnju energije, dijeliti energiju izravno s članovima i sklapati ugovore o kupnji energije izravno s drugim sudionicima na tržištu
- Učiniti gradove i općine predvodnicima razvoja građanske energije osiguravanjem uključenosti građana i energetskih zajednica u projekte obnovljivih izvora energije na javnim površinama i krovovima.

Na skupu u Rijeci 6. lipnja razgovaralo se o porastu temperature kao jednoj od posljedica klimatskih promjena te izravnim posljedicama koje one imaju na turizam i sve povezane gospodarske grane na koje smo prvenstveno oslonjeni u našoj županiji. 2023. godina bila je najtoplija godina na Zemlji otkad se provode mjerenja. Prva četiri mjeseca ove godine također su najtoplija ikada. Hrvatska spada u klimatski najosjetljivija područja Europe.

Unatoč tome, u Hrvatskoj nema puno rasprava (ni na nacionalnoj ni na lokalnoj razini) o tome kako se ponašati tijekom toplinskih udara, kako tome prilagoditi radne procese, kako postupiti ako dođe do preopterećenja / ispada / infrastrukturnih sustava, kakve aktivnosti planirati kako bi se umanjile tragične posljedice. Zaključak je kako je potrebno umrežiti sve lokalne inicijative i relevantne mreže u zajedničke napore kako bi se sugrađani potaknuli na djelovanje u cilju jačanja otpornosti na toplinski udar. Izuzetno je važno javno progovoriti o kobnim posljedicama rada u uvjetima izloženosti ekstremnim vrućinama (u turizmu, u građevinarstvu, poljoprivredi i hortikulturi, u komunalnim i hitnim službama... na otvorenom), posebice u slučaju postojećih kroničnih zdravstvenih problema, a posebice u svrhu preventivnog djelovanja i ponašanja usmjerenog na ublažavanje posljedica klimatskih promjena. Neki od ključnih zaključaka koji donose konkretne mjere i planove s ciljem prevencije i zaštite od vrućine:

- Za ljude - otvorene prostore u kojima se kreće ili boravi veći broj ljudi potrebno je zaštititi od izravne sunčeve svjetlosti prirodnom ili umjetnom sjenom. Za dobno i/ili zdravstveno oštećene skupine koje žive u nehladenim prostorijama osigurajte javno dostupna mjesta gdje se mogu rashladiti.
 - Domaćim i divljim životinjama osigurati dovoljno pojilišta na sjenovitim mjestima.
 - Infrastruktura
1. Komunalno - Budući da su toplinski udari popraćeni snažnim povećanjem potrošnje električne energije zbog rashladnih uređaja, a zatim čestim prekidima u opskrbi zbog preopterećenja elektromreža, elektrodistributeri bi trebali imati plan isključivanja pojedinih skupina potrošača kako bi se spriječilo ukupno slom mreže.
 2. Društveno - kada su najavljene velike vrućine važno je imati plan djelovanja u domovima za starije osobe, u školama i vrtićima, u bolnicama, kada se organiziraju događanja za veći broj ljudi na otvorenim i zatvorenim prostorima.
 3. Interventne službe - budući da je u velikim vrućinama potreba za interventnim službama veća potrebno je imati pravila ponašanja svake službe u takvim okolnostima.

Jedan od najvažnijih prioriteta je da razvojni dokumenti postanu temelj za aktivnosti koje će spriječiti daljnje propadanje okoliša i omogućiti njegovu regeneraciju i stvaranje objekata koji mogu zaštititi stanovništvo od posljedica koje su već očite i realne, a za koje znamo da će biti prisutne još desetljećima.

[Zaključci građanskih laboratorija \(eventa 11.2\)](#)

Aktivnost je dijelom WP 11 - Release of community-based activation processes / Događaj 11.

- Iniciranje lokalnih "CO-GREEN" akcija.

Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet
University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences

žmergo

Europska unija

Partneri

Za provedbu projekta u Hrvatskoj zaduženi su Udruga Žmergo i Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci, u Italiji Udruga Forum Terzo Settore zajedno sa Sveučilištem Tor Vergata iz Rima, u Poljskoj Udruga CAL, Fakultet društvenih znanosti i filozofije Sveučilišta Nikola Kopernik iz Torua te Institut za sociologiju, dok su u Grčkoj partneri udruga Euracademy i Općina Karditsa.

Financiranje

Projekt je financiran sredstvima Europske unije u iznosu od 414.313,00 , a dijelom je programa CERV (Citizens, equality, rights and values), odnosno, Građani, jednakost, prava i vrijednosti pokrenut od strane Europske komisije 2021. godine, a koji će biti aktivan do 2027. Godine.

Sufinancira
Europska unija